

DeZZP MONITOR 2020 #ZZP2020

Welke trends en ontwikkelingen zijn belangrijk voor zzp'ers en hun opdrachtgevers? Welke veranderingen kunnen ze verwachten voor 2020? In De ZZP Monitor2020 leest u alle relevante ontwikkelingen op het gebied van werk, inkomen en wet- en regelgeving.

Het rapport biedt een overzicht van onderzoek, beleid en belangrijke trends. De makers van het rapport zijn betrokken, maar onafhankelijk. Onze focus ligt bij de zzp'er. Dat kan ook niet anders als zzp-platform. Tegelijkertijd is het rapport objectief. We onderzoeken en duiden, maar oordelen niet. Met als doel: een rapport dat een eerlijk beeld schetst van de positie van de zzp'er, op basis van relevante onderzoeken naar en de ontwikkelingen en gebeurtenissen rondom de zzp'er.

De samenstellers
ZZP Content Media, deZZP.nl

*) Attentie! waar wij spreken over 'hij' en 'zijn', kunt u ook lezen 'zij' en 'haar'.

SAMENVATTING

2020 wordt een overgangsjaar voor zelfstandige professionals ofwel zzp'ers. De vooruitzichten op korte termijn zijn goed. Dankzij de krapte op de arbeidsmarkt is er voldoende vraag. Voor veel beroepsgroepen stijgen de freelancetarieven.

Als je beter inzoomt doemt een ander verhaal op. De bijeffecten van de groei van het aantal zzp'ers roept tegenkrachten op. Daarbij spelen twee discussies een hoofdrol:

1. de lage tarieven aan de onderkant van de arbeidsmarkt.
2. de uitholling van de sociale zekerheid

Aan de onderkant van de arbeidsmarkt woedt een concurrentiestrijd tussen schijnzelfstandigen en flexwerkers. Door ongewenste concurrentie op arbeidsvoorwaarden met werknemers komt het arbeidscontract onder druk te staan. Zelfs van werkgeverszijde wordt gewaarschuwd voor uitholling van het sociale stelsel.

Dit alles heeft zijn weerslag in het kabinetsbeleid en aan de onderhandelingstafel van de sociale partners. De zelfstandigenaftrek wordt in stappen versoerd. Doel is de fiscale ongelijkheid tussen werknemers en zelfstandigen te verkleinen. In het in 2019 afgesloten pensioenakkoord is vastgelegd dat er een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zzp'ers komt. Deze twee maatregelen betekenen op termijn een forse financiële aderlating bij ongewijzigde tarieven.

Daarnaast is nieuwe zzp-wetgeving in de maak die de verhouding tussen opdrachtgever en zzp'er formaliseren. Net als eerder bij de wet DBA en de modelovereenkomsten is het niet ondenkbaar dat opdrachtgevers straks koudwatervrees zullen hebben om nog zzp'ers in te huren. De partijen die van de onzekerheid profiteren zijn bemiddelaars als payroll-bedrijven en digitale werkplatformen.

INLEIDING

In 25 jaar tijd is de dynamiek van de Nederlandse arbeidsmarkt veranderd. Het aantal flexwerkers is in 15 jaar met drie kwart gegroeid. De grootste groep flexwerkers wordt gevormd door zzp'ers.

Tussen 2000 en 2009 verdubbelde het aantal zzp'ers in Nederland tot ruim 350.000. Weer tien jaar later is dit aantal verdriedubbeld: begin 2019 stond de teller op ruim 1,1 miljoen zzp'ers. De groei houdt aan. Alleen al in de eerste negen maanden van 2019 zijn 161.076 nieuwe bedrijven opgestart (bron: KvK). Dat is 11% meer dan in dezelfde periode van 2018. In het gros van de gevallen gaat het om eenmanszaken, zzp'ers.

TWEE TRENDS

De groei van het aantal zzp'ers wordt door twee trends opgestuwd: vrijheid en het tarief. Professionals die goed in hun vak zijn, vertrouwen erop dat ze als zelfstandige meer kunnen verdienen dan in loondienst. Dat is bijvoorbeeld het geval in de bouw. De belangrijkste redenen om als zelfstandige aan de slag te gaan zijn 'op zoek zijn naar een nieuwe uitdaging' en 'zelf bepalen wanneer en hoeveel ik werk', blijkt uit de Enquête Beroepsbevolking van het CBS. Slechts 16 procent van de bijna 220 duizend mensen die in 2018 zijn begonnen als zzp'er gaf een negatieve aanleiding om als zzp'er aan de slag te gaan, met als reden geen geschikte baan als werknemer te kunnen vinden of dat de vorige werkgever een overstap verlangde van werknemer naar zelfstandige. Aan de onderkant van de markt verdient de zzp'er slecht. Zo slecht, dat het kabinet met wetgeving komt, de Wet minimumbeloning zelfstandigen en zelfstandigenverklaring. Inzet is onder meer een minimumtarief van €16 per uur vanaf 1 januari 2021.

Een belangrijk struikelblok bij de inhuur vormen de begrippen 'gezagsverhouding' en 'fictieve dienstbetrekking'. Uit angst voor navorderingen door de Belastingdienst kiezen steeds meer opdrachtgevers er voor om de inhuur uit te besteden aan payroll-bedrijven en andere bemiddelaars. Dit is niet per se een positieve ontwikkeling, blijkt uit het faillissement van payrollbedrijf TCP, waarbij onder meer de zzp'ers die werden ingehuurd door ING direct werden geraakt.

VERANDERINGEN

In rapporten en het maatschappelijk debat, dat onder meer bij de SER wordt gevoerd, worden steeds meer de negatieve gevolgen benadrukt van de groei van het aantal zzp'ers. Daarbij gaat het om de ondermijning van (de betaalbaarheid) van de sociale zekerheid, de concurrentiestrijd tussen zzp'ers en werknemers, de 'werkende armen' en de rem op de innovatie door zzp'ers. De leidende maatschappelijke trend is dat de flexibilisering van de arbeidsmarkt is doorgeschoten en dat een te grote groep zzp'ers weinig of niets doen aan hun pensioen en een financieel vangnet.

Wat nieuw is, is dat de waarschuwingen in rapporten van economische instituten, zoals de OESO, en ambtelijke denktanks nu ook daadwerkelijk tot maatregelen leiden, zoals de stapsgewijze verlaging van de zelfstandigenaftrek, de verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV) en eerdergenoemd wetsvoorstel. In 2020 gaan zzp'ers nog weinig tot niets merken van de veranderingen, maar vanaf 2021 zal het effect hebben op de portemonnee en de positie op de arbeidsmarkt.

CONCURRENTIESLAG

Individuele zzp'ers voelen zich bij de beslissingen die hen raken onvoldoende gehoord. Ze staan niet sterk in het debat, dat vooral over hen wordt gevoerd. De verplichte AOV-verzekering en verlaging van zelfstandigenaftrek betekenen dat er netto minder over blijft. Dat compenseer je alleen door je tarieven te verhogen en dat is precies het doel dat de politiek ogen heeft. Het is de nieuwe realiteit waar de zzp'er een jaar de tijd heeft om op te anticiperen.

Zelfstandig ondernemerschap is oké, maar het mag niet uitmonden in een concurrentieslag aan de onderkant van de arbeidsmarkt of vaste banen verdringen in het middensegment. Een hoger zzp-tarief moet de groep aan de onderkant van de de arbeidsmarkt beschermen en loongroei bevorderen.

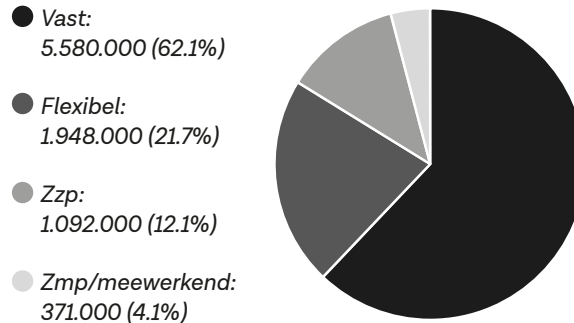
1. MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE

De groei van het aantal zzp'ers is nog niet ten einde. Het ING Economisch Bureau verwacht dat digitale werkplatformen, zoals Uber, Temper en Roamler, ertoe leiden dat het aantal zzp'ers in Nederland sterk toeneemt.

Afhankelijk van de juridische ruimte en financiële prikkels (het financiële verschil tussen zzp-contracten en arbeidscontracten) verwachten de onderzoekers een toename van 200.000 zzp'ers (behoudende scenario) en één miljoen (extreme scenario).¹

De digitale werkplatformen zijn vooral een aantrekkelijke oplossing voor kortdurende en/of flexibele contracten. Uitzend- en detachingscontracten zijn het meest gevoelig, omdat deze kortdurend zijn en omdat nu een intermediaire partij een marge ontvangt per gewerkt uur. Met de onstuitbare groei van het aantal zzp'ers verhardt ook de discussie over de wenselijkheid van deze ontwikkeling. In een interview met het FD waarschuwt Randstad-topman Jacques van den dat platformbedrijven met hun lage tarieven het sociale stelsel uithollen als bodemtarieven voor zelfstandigen uitblijven.²

Verhouding vast, flex en zelfstandig (EBB, 2019 3e kwartaal)¹

EFFECTEN ARBEIDSMARKT

In het Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken worden de botsende standpunten als volgt samengevat: 'Een groei van het aantal ondernemers is goed voor de economie omdat het voor meer werkgelegenheid en innovatie kan zorgen' (Van Praag & Versloot, 2007; European Commission, 2015). Critici wijzen erop dat mogelijk een deel van de 'nieuwe' zzp'ers vooral werkzaamheden doen die ook door werknemers in loondienst kunnen worden gedaan, en vragen zich af of het dan echt wel om ondernemerschap gaat en er niet eerder sprake is van schijnzelfstandigheid (Zandvliet et al., 2013).³

1. Flexbarometer

1. <https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/onze-economie/de-nederlandse-economie/publicaties/zzp-toekomst-scenarios.html>

2. <https://fd.nl/economie-politiek/1275131/randstad-pleit-voor-minimumtarief-zzp-markt>

3. Zelfstandig of toch niet? Lian Kösters, Wendy Smits, 25 oktober 2018, Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken.

Er is sprake van een verschuiving in de discussie, waarbij de negatieve effecten van de opmars van het aantal zzp'ers de overhand hebben. Deze trend is al langer gaande, maar is voor het eerst ook terug te zien in het beleid. Qua wet- en regelgeving in een wetsvoorstel en de plannen voor een verplichte AOV. Fiscaal gezien, in de stapsgewijze verlaging van de zelfstandigenaftrek als eerste maatregel om het verschil in belastingdruk tussen werkende en zelfstandige te verkleinen. Volgens het CPB houdt een zzp'er van elke euro die hij verdient netto 15 tot 25 cent meer over dan een werknemer.

ARBEIDSPRODUCTIVITEIT

Een belangrijke neutrale bron voor de meer kritische blik op zzp'ers is de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). In een aantal rapporten heeft de OESO aanbevelingen gedaan. De organisatie bekritiseert het grijze gebied dat ontstaat tussen werknemer en zelfstandige en bepleit een betere afbakening van het begrip zelfstandige.⁴ OESO roept de Nederlandse overheid op tot het 'reduceren van belastingprikkelers voor zelfstandigen en het invoeren van een basisvoorziening voor ziekte en arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen'.

OESO meent dat zzp'ers een negatief effect hebben op de arbeidsproductiviteit in Nederland. De organisatie constateert dat zzp'ers significant minder productief zijn en ook minder ondernemend. Ze remmen de loonstijging en schaden daarmee de groei van de Nederlandse economie.⁵ Ambtenaren van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat stellen dat de groei van de arbeidsproductiviteit 0,3 procentpunt achterblijft door zzp'ers.⁶

PENSIOENAKKOORD

De OESO-rapporten spelen een grote rol in het beleid en het polderoverleg. In het dit najaar gesloten Pensioenakkoord zijn politiek, werkgevers en werknemers een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zzp'ers overeengekomen. Tegelijkertijd is afgesproken dat het regelen van het eigen pensioen een eigen keuze van de zzp'er zelf blijft.⁷ Wel krijgen zzp'ers straks de mogelijkheid om zich vrijwillig bij

4. Employment Outlook 2019, OESO.

5. Discussienota Commissie Regulering van werk, <https://www.reguleringvanwerk.nl/documenten/publicaties/2019/06/20/discussienotie-commissie-regulering-van-werk>

6. <https://esb.nu/esb/20054795/de-mondiale-productiviteitspuzzel-voor-nederland>

7. <https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/zzp/pensioenakkoord-dwingt-zzper-tot-aov/>

een pensioenfonds aan te sluiten in de sector of het bedrijf waarvoor ze werken. Deze en andere afspraken van het Pensioenakkoord moeten in 2020 worden omgezet in regelgeving.

De verplichte AOV stuit op veel weerstand van de zzp-organisaties. ZZZP Nederland stelt dat 83 procent van haar achterban tegen een AOV-plicht is. Van alle zzp'ers heeft 59% een voorziening getroffen voor het geval dat zij arbeidsongeschikt raken.⁸ Tegelijkertijd heeft slechts één op de vijf zzp'ers een AOV-verzekering afgesloten. Wil het kabinet de handen op elkaar krijgen, dan moet ook iets aan de achterliggende redenen worden gedaan. Een verplichte AOV wordt interessant als obstakels zoals leeftijd, hoge opslag vanwege het beroepsrisico en onverzekerbaarheid in verband met uitsluitingen worden weggenomen. Want de gemiddelde zzp'er is wel degelijk actief bezig met het onderwerp.

8. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/27/4-op-10-zzp-ers-geen-voorziening-arbeidsongeschiktheid>

2. ONTWIKKE- LINGEN OP DE ARBEIDSMARKT

Het arbeidsmarktbeleid van de afgelopen tien jaar heeft geleid tot een aanzienlijke toename van het aandeel werkenden op een flexibele contractvorm (tijdelijk en zzp).

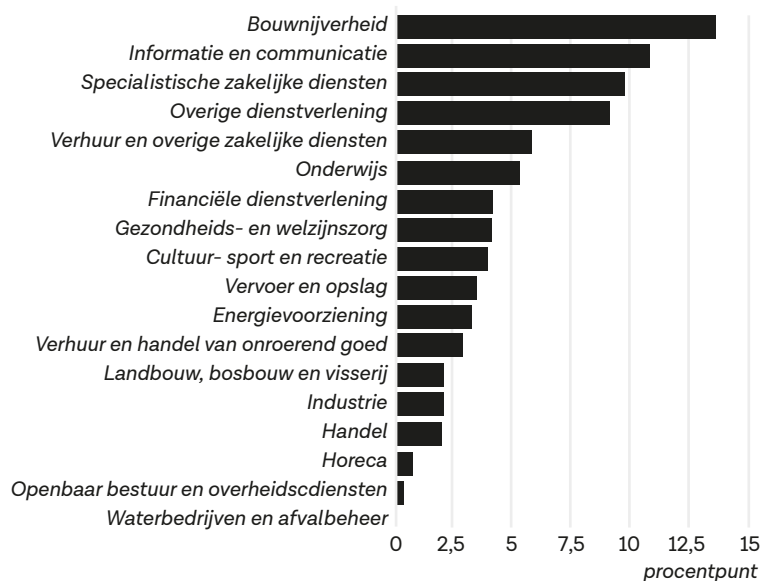
Bijna één op de vijf werkenden doet dat op een tijdelijk arbeidscontract. Dit is twee keer zo hoog als het OESO-gemiddelde (één op de tien). Mensen met een hoog opleidingsniveau hebben vaker een vaste baan: 66,4% tegenover 51,4% voor lager opgeleide werknemers (bron: CBS).⁹

FLEXBANEN

Voor het eerst in tien jaar is het aantal flexbanen geslonken. Oorzaak is de krapte op de arbeidsmarkt. Werkgevers doen meer om goede, gemotiveerde werknemers te behouden. Deze ontwikkeling is hooguit een vertraging van de groei van flex: sinds 2006 zijn er 770.000 flexbanen bijgekomen. De freelance Marktindex 2019-Q3¹⁰ van Freelance.nl voorspelt voor het eerst in jaren een krimp van de freelancemarkt. De voorspelling is gebaseerd op een afname in het aantal uitzenduren.¹¹

Het aandeel zzp'ers is in vrijwel alle bedrijfstakken toegenomen. De grootste stijging deed zich voor in de bouwnijverheid, waardoor in 2017 ruim een kwart van alle werkenden in die bedrijfstak zzp'er was. Ook in de informatie en communicatie en in de dienstverlening nam het aandeel zzp'ers bovengemiddeld toe.¹²

Toename aandeel zzp'ers tussen 2003 en 2017

9. 'De arbeidsmarkt in cijfers 2018', CBS

10. <https://www.freelance.nl/resources/research/fmi/FMI%20-%202019%20-%20kwartaal%203.pdf>

11. <https://recruitmentmatters.nl/2019/10/01/abu-voortdurende-daling-van-het-aantal-uitzenduren-ook-in-periode-9/>

12. <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-zzp/hoofdcategorieen/ontwikkelingen-zzp>

TWEEDELING

Het kabinet maakt zich zorgen over de tweedeling tussen mensen met een vaste baan en mensen met flexcontracten. De discussienota “In wat voor land willen wij werken?” van de Commissie Regulering van werk¹³ haalt studies van onder meer het Centraal Planbureau en het Sociaal Cultureel Planbureau aan, waaruit kan worden geconcludeerd dat een tweedeling in de samenleving dreigt: ‘Er zijn grote verschillen tussen enerzijds welvarende werkenden die goed zijn opgeleid, goed verdienen en goed zijn beschermd, en anderzijds werkenden die slecht zijn opgeleid en veelal werken in laagproductieve banen met geringere sociale bescherming. Als zij hun werk verliezen, lopen ze het risico langdurig aan de zijlijn terecht te komen. De huidige regels sluiten hen eerder uit dan in.’

LAGE TARIEVEN

De zwakke positie aan de onderkant van de arbeidsmarkt geldt zeker ook voor een deel van de zzp'ers. Een deel van de zzp'ers werkt tegen zeer lage tarieven. Voor de helft van alle zzp'ers met zakelijke opdrachtgevers ligt het uurtarief na aftrek van niet-arbeidsgerelateerde kosten onder de €38, voor de andere helft erboven. Het gemiddelde uurtarief ligt op €58. Voor een kwart ligt het uurtarief onder de €21, voor 10 procent onder de €10. De verschillen tussen sectoren zijn groot. Sectoren waar zzp'ers relatief lage uurtarieven na aftrek kosten ontvangen zijn post en koeriers, personenvervoer over land, gezondheidszorg, beveiliging en opsporing en logiesverstrekking.¹⁴

- Het risico op een groep werkende arme zzp'ers is reëel: 8,6% van de zzp'ers had in 2017 een inkomen onder het bestaansminimum,¹⁵ tegenover 1,6% van de werknemers.¹⁶
- Minder dan 10% van alle werknemers heeft uurloonkosten lager dan €15, tegenover 16% van de zzp'ers met zakelijke opdrachtgevers. Bij een grens van €18 is dit 21% (werknemers) en 19% (zzp'ers).¹⁷

13. <https://www.reguleringvanwerk.nl/documenten/publicaties/2019/06/20/discussienotitie-commissie-regulering-van-werk>, 20 juli 2019.

14. <http://www.seo.nl/pagina/article/karakteristieken-en-tarieven-zzpers/>

15. Alleenstaande: netto minder dan € 1040; stel met kinderen: € 1960.

16. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/10/van-werkenden-loopt-zzp-er-meeste-risico-op-armoede>

17. Karakteristieken en tarieven zzp'ers, SEO Economisch Onderzoek, augustus 2018

BILLIJKHEID TARIEVEN

Begin november oordeelde de rechtbank Amsterdam dat de vergoeding die freelance (foto)journalisten Britt van Uem (Tubantia) en Ruud Rogier (Brabants Dagblad) voor hun werk kregen, respectievelijk 13 cent per woord en €42 per foto, niet billijk zijn. De rechter heeft de tarieven verhoogd met 50% naar respectievelijk 21 cent per woord en €65 per foto.¹⁸ De rechter constateert dat er een ongelijke verhouding bestaat tussen grote mediabedrijven en freelance (foto)journalisten, waarbij volstrekt eenzijdige afspraken worden gemaakt.¹⁹

GEMIDDELD UURTARIEF WEER IN DE LIFT

Uit gegevens van Hoofdkraan.nl, een online marktplaats voor ZZP-opdrachten, blijkt dat het gemiddelde uurtarief van ZZP'ers in 2018 is gestegen met 7%. Gemiddeld was het tarief €46 per uur, terwijl dit in 2017 nog €43 was, wat neerkomt op een stijging van 7%. Dit is nog altijd aanzienlijk lager dan het gemiddelde uurtarief van €54 in 2014.

WATERBEDEFFECT

Met name voor de onderkant van de arbeidsmarkt heeft de opmars van zzp'ers gevolgen. Het zzp-schap is niet voor iedereen een vrije keuze, constateert minister Koolmees van SZW. In een brief aan de Eerste en Tweede Kamer benadrukt hij het belang dat zzp'ers om de juiste redenen kiezen voor het ondernemerschap. Daarnaast constateert hij dat de financiële houdbaarheid van het socialezekerheidsstelsel in gevaar kan komen als steeds meer werkenden niet meer meebetalen. Door ongewenste concurrentie op arbeidsvoorwaarden met werknemers, komt ook het arbeidscontract onder druk te staan.

Nieuwe wetgeving moet dit zogenoemde waterbedeffect op de arbeidsmarkt tegengaan, aldus Koolmees: 'Duidelijke wetgeving is (...) nodig om onbedoelde concurrentie tussen werknemers en zelfstandigen te voorkomen. Zzp'ers hebben fiscale voordelen ten opzichte van werknemers en opdrachtgevers hoeven voor zzp'ers geen werkgeverspremies te betalen. Ook lopen opdrachtgevers van zzp'ers minder risico voor bijvoorbeeld loondoorbetaling bij ziekte. Door deze kostenvoordelen is het voor opdrachtgevers én voor de zzp'ers zelf aantrekkelijk om gebruik te maken van deze contractvorm, terwijl de aard van het werk en de kwaliteiten van de zzp'er het uitgangspunt zouden moeten zijn.'²⁰

18. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBAMS:2019:8119&showbutton=true&keyword=tubantia>

19. <https://www.nvj.nl/nieuws/werk-winkel>

20. Kamerstuk 35 074, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35074-M.html#ID-890871-d36e163>

TOENEMENDE INZET VAN ZZZP-INTERMEDIAR

Opdrachtgevers kiezen er steeds meer voor om de inhuur uit te besteden aan payrollbedrijven en andere bemiddelaars. Zij maken gebruik van deze intermediairs vanwege de wet DBA. De marges zijn vaak flinterdun. Belangenorganisaties PZO en Stichting ZZP Nederland zijn kritisch over deze ontwikkeling en achten de overheid medeschuldig.²¹

Multinationals en overheden hebben de regie over de inhuur van naar schatting 150.000 zzzp'ers uitbesteed aan tussenpersonen, die de administratie, facturering en aansprakelijkheidsrisico's overnemen. Dat de inhuur via flexmakelaars voor de zzzp'er niet zonder risico is, blijkt uit het faillissement van zzzp-makelaar TCP Direct.²² De 2.600 zelfstandigen die via dit bedrijf hun werkzaamheden verrichtten, waaronder 850 professionals die door ING waren ingehuurd, waren hier het slachtoffer van.

21. <https://fd.nl/economie-politiek/1314110/wildgroei-flexmakelaars-baart-zzp-ers-zorgen>
22. <https://fd.nl/ondernemen/1315477/zzp-makelaar-tcp-failliet-verklaard>

3. NIEUWE WETGEVING OP KOMST

Minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een nieuwe wet aangekondigd, de Wet minimumbeloning zelfstandigen en zelfstandigenverklaring.

Streven is dat de wet op 1 januari 2021 van kracht wordt. De nieuwe wet komt in de plaats van de wet DBA en moet zzp'ers en hun opdrachtgevers meer zekerheid geven over de kwalificatie van hun arbeidsrelatie én schijnzelfstandigheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt voorkomen.

Het wetsvoorstel focust op twee maatregelen:

1. EEN MINIMUMTARIEF VAN €16

Het minimumtarief van €16 per uur moet voorkomen dat mensen voor een tarief werken waar ze niet van kunnen leven of waarmee ze onvoldoende verdienen om zich te verzekeren of om te sparen voor slechtere tijden. Het tarief is exclusief de directe kosten die de zzp'er maakt voor de klus, zoals materiaalkosten.

2. DUIDELIJKHEID RONDOM DE ZELFSTANDIGENVERKLARING

Zzp'ers met een tarief boven de €75 per uur krijgen meer ruimte om te ondernemen. Zij kunnen straks kiezen voor een zelfstandigenverklaring. Als aan de voorwaarden wordt voldaan, lopen opdrachtgevers maximaal een jaar geen risico op naheffingen zoals de loonheffing.

ACHTERGROND

De toename van het aantal zzp'ers plaatst de overheid voor een dilemma. Het lukt achtereenvolgende kabinetten niet om met een bevredigend juridisch kader te komen om de positie van zzp'er in te kaderen en een helder onderscheid aan te brengen tussen werkenden met een dienstverband en zelfstandigen. De kern van het probleem is dat dé zzp'er niet bestaat. Het probleem van de wet- en beleidsmakers is dat zelfstandigen geen homogene groep vormen. De groep is divers, qua inkomen en qua relatie opdrachtgever-opdrachtnemer.

De tweede alinea van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel verwoordt de problemen waar de wetgever zich voor gesteld ziet als volgt: ‘De grote diversiteit in de wijze waarop zij hun werkzaamheden vormgeven, vereist beleid dat recht doet aan deze verschillen. Ook de beleidsuitdagingen die de groei van het aantal zelfstandigen met zich meebrengt, vereist beleid dat zich richt op specifieke problemen.’ In de openingsparagraaf worden de problemen die de nieuwe wet wil aanpakken nader gespecificeerd:

- Onbedoelde concurrentie op arbeidsvoorwaarden tussen zelfstandigen en werknemers, tussen zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) en andere ondernemers en tussen zzp'ers onderling.
- Bescherming voor de groep kwetsbare zelfstandigen aan de onderkant van de arbeidsmarkt tegen een bestaan als werkende arme.
- Een groeiende groep zelfstandigen die niet verzekerd is tegen arbeidsongeschiktheid.
- Werknemers die zich – al dan niet gedwongen – voordoen als zelfstandige.

3.1 MINIMUMTARIEF

Het minimumtarief zorgt ervoor dat zelfstandigen een bestaansminimum kunnen verdienen indien zij voltijd werken, door te voorkomen dat ze tegen te lage tarieven (moeten) werken. De opdrachtgever is onder de nieuwe regels verantwoordelijk voor de betaling van het minimumtarief. De angst onder zzp'ers is dat het minimumtarief hen uit de markt drukt.

COLLECTIEVE AFSPRAKEN

In afwachting van de wet staat de Autoriteit Consument & Marktcollectieve afspraken door zzp'ers over een minimumbeloning toe.²⁴ De eerste beroepsgroep die gebruikmaakt van deze koerswijziging zijn de architecten. In de nieuwe cao, afgesloten afgelopen november, is niet alleen afgesproken wat werknemers verdienen, maar ook wat zzp'ers ten minste moeten krijgen. Zelfstandige architecten die voor een bureau werken, moeten voortaan minstens 150% krijgen van het brutoloon dat een werknemer krijgt voor hetzelfde soort werk.²⁵

De introductie van het minimumtarief heeft vergaande consequenties. Om te kunnen controleren of een zzp'er ook werkelijk het minimumtarief krijgt betaald, heeft de wetgever de wet dichtgetimmerd.

23. <https://www.acm.nl/nl/publicaties/acm-zzpers-kunnen-afspraken-maken-over-minimuminkomen>
 24. <https://www.bna.nl/nieuws/cao-voor-architectenbureaus-algemeen-verbindend-verklaard-1>

Om te beginnen wordt het belangrijk om vooraf een goede inschatting te maken van de verwachte hoeveelheid uren die aan de opdracht gaat worden besteed. Blijkt achteraf dat die uren zijn overschreden, dan moet de opdrachtgever op basis van de daadwerkelijke kosten en bestede uren beoordelen of hij nog wel het minimum zzp-loon heeft betaald. De wetgever maakt een onderscheid tussen direct aan de opdracht toe te rekenen kosten en uren en werkzaamheden die niet onder de opdracht vallen. Voor de kosten of uren die niet in de wet staan vermeld, mogen opdrachtgever en opdrachtnemer zelf beoordelen of deze onder de opdracht vallen.

Kosten en uren, direct aan de opdracht toe te rekenen:

- de kosten voor de voorbereiding van de opdracht;
- de kosten voor de feitelijke uitvoering van de opdracht;
- de uren die besteed zijn aan de uitvoering van de opdracht;
- de uren die besteed zijn aan het reizen van en naar de opdracht;
- kosten voor vervoer in het kader van de opdracht (met één uitzondering, zie hieronder).

Niet aan de opdracht toe te rekenen werkzaamheden:

- kosten en tijd voor vervoer van en naar de vaste woon- of verblijfplaats en voor vervoer tussen bestemmingen van verschillende opdrachten;
- kosten en tijd van acquisitie en representatiekosten;
- kosten en tijd voor administratie;
- kosten en tijd voor scholing en studie en kosten voor vakliteratuur;
- verzekeringspremies, tenzij de verzekering enkel is afgesloten voor de opdracht;
- kosten voor communicatie en communicatiemiddelen;
- kosten en tijd voor het opstellen en ondertekenen van de overeenkomst tussen de opdrachtgever en de zelfstandige;
- kosten die gemaakt zijn voor het verkrijgen van de zelfstandigenverklaring;
- kosten voor bedrijfsmiddelen die voor meerdere opdrachten worden of zullen worden gebruikt;
- kosten voor de ontwikkeling van een dienst indien deze dienst voor meerdere opdrachtgevers wordt of zal worden verricht.

CONTROLE EN BOETES

De Inspectie SZW wordt belast met controles op het minimumtarief bij bedrijven en kan bestuurlijke boetes uitdelen. 'De boete moet (...) zo afschrikwekkend zijn dat het zowel opdrachtgevers als zelfstandigen ervan weerhoudt om met elkaar zaken te doen zonder dat hierbij minimaal het minimumtarief wordt betaald'.

Het wetsvoorstel maakt bij de maximale boete een onderscheid tussen de zelfstandige en de opdrachtgever:

- Voor de zzp'er geldt een maximale boete gelijk aan de tweede categorie (€ 4.150).
- Voor een overtreding begaan door de opdrachtgever geldt een maximale boete gelijk aan de vijfde categorie (€83.000). Voor een particuliere opdrachtgever geldt een maximale boete gelijk aan de tweede categorie (€4.150).

3.2 OPDRACHTGEVERS VERKLARING

Opdrachtgevers willen zekerheid dat er geen sprake is van een dienstbetrekking en arbeidsovereenkomst. Om die zekerheid te vergroten, bevat het wetsvoorstel op dit punt een aantal maatregelen, te weten:

1. Webmodule en opdrachtgeversverklaring

De regering werkt een webmodule uit waarmee opdrachtgevers een opdrachtgeversverklaring kunnen verkrijgen als uit beantwoording van de vragen blijkt dat er sprake is van werken buiten dienstbetrekking. Daarmee wordt beoogd dat ze zekerheid krijgen over de kwalificatie van de arbeidsrelatie voor de loonheffingen.

2. Verduidelijking gezagscriterium

In het Handboek Loonheffingen 2019 is een hele paragraaf gewijd aan het begrip gezagsverhouding.²⁵ Daarmee krijgen opdrachtgevers een handvat om zelf te beoordelen of er sprake is van een dienstbetrekking voor de loonheffingen.

3. Zelfstandigenverklaring, 'opt-out'

De webmodule gaat gelden voor iedere zzp'er en zijn opdrachtgever die omgerekend voor een uurtarief van tussen de €16 en €75 werkt. Per opdracht moet de aard van de samenwerking worden beoordeeld.

25. <https://www.belastingdienst.nl/bibliotheek/handboeken/html/boeken/HL/bijlagen-beoordeling-gezagsverhouding.html>

INTERMEDIAIR

Steeds vaker worden zzp'ers ingehuurd via een intermediair. Voor de beoordeling of er sprake is van een uitzendovereenkomst (waarbij de intermediair de arbeidsrelatie aangaat met de werkende), is ook van belang of er sprake is van het uitoefenen van toezicht en leiding door de feitelijke werkverschaffer. Het gezagscriterium wordt daarbij op dezelfde manier beoordeeld als bij een directe band tussen opdrachtgever en zzp'er.

3.3 ZELFSTANDIGEN-VERKLARING

Voor zzp'ers aan de bovenkant van de arbeidsmarkt (een uurtarief van minimaal €75) komt er een zogenoemde zelfstandigenverklaring. Deze biedt zekerheid over loonheffingen en over werknemersverzekeringen, maar ook – voor zo ver mogelijk – over arbeidsrechtelijke gevolgen, pensioenverplichtingen en cao-bepalingen.

De zelfstandigenverklaring biedt zzp'ers aan de bovenkant van de markt met deze 'opt out' meer ruimte om vrij te ondernemen. Om gebruik te kunnen maken van een zelfstandigenverklaring moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- een beloning van minimaal €75 per uur;
- de overeenkomst van opdracht wordt maximaal voor de duur van één jaar aangegaan;
- in de overeenkomst van opdracht is opgenomen dat partijen niet de bedoeling hebben een arbeids-overeenkomst aan te gaan;
- de zelfstandigenverklaring is door beide partijen ondertekend;
- de zzp'er is als zelfstandige ingeschreven bij de Kamer van Koophandel.

3.4 INSPRAAKRONDE

Tot 9 december 2019 konden burgers, bedrijven en organisaties reageren op de conceptwettekst.²⁶ In veel reacties overheerst de kritiek. De Federatie Medisch Specialististen (FMS) en de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV) stellen dat 'de continuïteit en kwaliteit van de zorg onder druk komen te staan als zzp'ers niet meer flexibel kunnen worden ingezet in de zorg'. De organisaties maken bezwaar tegen de plannen om de duur van een opdracht te beperken tot één jaar en de duur vooraf vast te leggen. Ook constateren ze dat de bepaling dat een zzp'er

26. <https://www.internetconsultatie.nl/minimumbeloningzelfstandigen/reacties>

geen leiding mag geven aan werknemers op gespannen voet staat met de Wet BIG.²⁷ CNV bestempelt de nieuwe kabinetsplannen voor zzp'ers als een strop voor de schatkist en voor zzp'ers zelf.

Werkgevers en vakbonden hebben zich negatief uitgelaten over de plannen. In een gezamenlijke reactie, verwoord vanuit de Stichting van de Arbeid, adviseren ze de conceptwetsvoorstellen niet in te dienen. De sociale partners bekritisieren de complexiteit en het 'ad hoc' karakter. Ze keren zich tegen zowel het minimumtarief als de opt-out voor veelverdieners.²⁸

Minister Koolmees van Sociale Zaken heeft al laten weten dat hij geen uitstel wil van de nieuwe wetgeving voor zzp'ers. Bij de behandeling van zijn begroting liet hij de Kamer weten: "De status quo is niet houdbaar. Er zijn zzp'ers die onder het sociaal minimum werken en dat is niet aanvaardbaar."²⁹

'Het risico is aanwezig dat de aandacht alleen nog komt te liggen op de vraag of het minimumtarief is betaald maar niet meer op het onderscheid tussen werknemer en zelfstandige. Dat moet eerst worden onderzocht, pas daarna komt de vraag aan bod of er onderbetaald is.'

Stichting van de Arbeid

'Deze plannen zijn rampzalig. Werkelijk niemand schiet hier iets mee op: zzp'ers niet, werknemers niet en het kabinet zelf ook niet.'

Arend van Wijngaarden, CNV-voorzitter³⁰

'Het wetsvoorstel leidt ons niet vooruit. (...) Zzp'ers dragen ook bij aan de schatkist, zeker degenen met hoge tarieven. Nu organiseren we de solidariteit langs het werknemerschap. (...) Dat past niet meer helemaal bij de arbeidsmarkt die we nu kennen. Je moet kijken welke solidariteit we als maatschappij willen organiseren. Hoe zorgen we dat iedereen daar zijn steentje aan bijdraagt?'

Margreet Drijvers, PZO³¹

27. <https://www.medischcontact.nl/nieuws/laatste-nieuws/artikel/nieuwe-zzp-wet-risico-voor-continuiteit-en-kwaliteit-van-zorg.htm>

28. <https://www.stvda.nl/-/media/stvda/downloads/publicaties/2019/consultatie-zzp-wetgeving.pdf?la=nl&hash=5E3BF012A6F0E6B946998D66038AA94F>

29. <https://fd.nl/economie-politiek/1326311/koolmees-voelt-niets-voor-uitstel-nieuwe-zzp-wet>

30. <https://www.cnv.nl/actueel/nieuws/nieuwsdetail/reactie-cnv-op-zzp-plannen-kabinet/>

31. <https://www.bnr.nl/nieuws/arbeidsmarkt/10393977/regeling-zzp-wet-forse-aderlating-voor-schatkist>

4. FISCALE REGELINGEN ONDER VUUR

De zelfstandigenaftrek gaat tussen 2020 en 2028 omlaag naar €5.000. Wie bekend is met de voorgeschiedenis kan niet verrast zijn.

Al sinds 2014 zijn er concrete plannen voor het inperken van de zelfstandigenaftrek.³² Komende jaren valt het effect mee, maar vanaf 2022 leveren alle zelfstandigen netto in. De MKB Winstvrijstelling is vooralsnog buiten schot gebleven.

EEN KORTE GESCHIEDENIS

In 2012 werd op verzoek van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid een onderzoek ingesteld naar het besteedbaar inkomen van een werknemer en zzp'er bij een vergelijkbaar bruto-inkomen. Uit de voorbeelden blijkt dat de ondernemersfaciliteiten zorgen voor een groot verschil in belastingdruk tussen zzp'er en werknemer.³³

*Besteedbaar inkomen werknemer/zzp'er
(o.b.v. belastingtarieven/toeslagen in 2012)*

Brutoloonkosten/winst	Werknemer	Zzp'er	Vershil (%)
€ 20.000	€ 20.626	€ 22.801	+ 10,5
€ 30.000	€ 23.575	€ 29.930	+ 27,0
€ 40.000	€ 24.824	€ 33.905	+ 36,6

ZELFSTANDIGENAFTREK

In 2013 krijgt de Commissie Van Dijkhuizen³⁴ opdracht om de hervorming van het belastingstelsel te onderzoeken. De commissie adviseert de zelfstandigenaftrek in acht jaar tijd af te schaffen. Als alternatief suggereert de commissie een forfaitaire kapitaalbeloning van acht procent van het fiscaal ondernemingsvermogen. 'Deze zou kunnen worden belast tegen 25 procent, terwijl de rest van de winst belast zou kunnen worden volgens de normale box 1 tarieven.' Een belangrijk argument van de commissie is dat de zelfstandigenaftrek zijn doel voorbijschiet. Voor veel zelfstandigen is het de belangrijkste prikkel om voor een bestaan als zelfstandige te kiezen, in plaats vanuit een intrinsieke motivatie, constateert deze.

32. <https://www.businessinsider.nl/kabinet-wil-fiscale-steun-zzper-beperken-508571/>

33. <http://www.kizo.nl/tussen-werknemer-en-zzp/>

34. Naar een activerender belastingstelsel, juni 2013

VNO-NCW en MKB Nederland noemen het ‘(...) een mythe dat mensen voor de zzp-status zouden kiezen puur om te profiteren van de fiscale ondernemingsfaciliteiten. (...) als je rekening houdt met alle reserveringen die zzp’ers moeten doen, zijn de ondernemingsfaciliteiten hard nodig om de grote verschillen met het werknemerschap weg te nemen.’

Ook het interdepartementaal beleidsonderzoek naar zelfstandigen zonder personeel, in opdracht van het kabinet, uit 2015, bepleit een verkleining van de verschillen tussen zzp’ers en werknemers.³⁵ Het onderzoek concludeert dat de zelfstandigenaftrek een belemmering vormt om personeel aan te nemen en dat er geen overtuigende economische argumenten zijn voor de generieke zelfstandigenaftrek in de huidige vorm. De fiscale en arbeidsrechtelijke verschillen werken schijnconstructies in de hand.

BELASTINGPLAN 2020

In de nota behorende bij het Belastingplan 2020³⁶ laat staatssecretaris Snel weten dat zelfstandigen met een winst tot grofweg €100.000 er zowel in 2019 als in 2020 in de meeste gevallen nog steeds op vooruitgaan. Dit komt doordat ze profiteren van extra verhogingen van de arbeidskorting en de algemene heffingskorting. Zelfstandigen met een inkomen tot ongeveer €26.000 betalen geen inkomstenbelasting. In de toelichting volgt dan een intrigerende passage: ‘Afgezet tegen 2019 zullen de meeste zelfstandigen echter nog steeds een vooruitgang ervaren, omdat zij in de jaren 2020-2022 door de verhoging van de arbeidskorting en algemene heffingskorting meer dan gecompenseerd worden voor de verlaging van de zelfstandigenaftrek in die jaren.’

Vershil in inkomstenbelasting tussen 2019 en 2020

<i>Winst</i>	<i>Inkomstenbelasting</i>
€ 30.000	- € 354
€ 40.000	- € 511
€ 50.000	- € 530
€ 75.000	- € 351
€ 100.000	+ € 337
€ 150.000	- € 385

35. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/10/02/eindrapport-ibo-zelfstandigen-zonder-personeel>

36. <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2019/10/18/nota-naar-aanleiding-van-het-verslag-belastingplan-2020/nota-naar-aanleiding-van-het-verslag-belastingplan-2020.pdf>

KLEINEONDERNEMERSREGELING VERNIEUWD

Vanaf 1 januari 2020 wordt de huidige kleineondernemersregeling vervangen door een nieuwe regeling. In plaats van korting op de BTW, kunnen zzp'ers met een kleine omzet vanaf 2020 kiezen voor vrijstelling. De kleineondernemersregeling geldt vanaf 2020 ook voor rechtspersonen, zoals stichtingen, verenigingen en bv's. Zzp'ers die gebruikmaken van de nieuwe kleineondernemersregeling, hoeven geen btw-aangifte meer te doen. Daarvoor gelden twee voorwaarden:

1. de omzet mag niet hoger zijn dan €20.000 per kalenderjaar, en
2. de onderneming moet in Nederland zijn gevestigd.

GEEN BTW-AANGIFTE

Als een zzp'er vanaf 2020 kiest voor de nieuwe regeling, dan:

- mag deze geen btw meer in rekening brengen bij klanten.
- kunt hij de btw die andere ondernemers bij hem in rekening brengen, niet meer aftrekken of terugvragen van de Belastingdienst.
- hoeft hij geen BTW-aangifte meer te doen.

De vrijstelling geldt voor ten minste drie jaar. De ondernemer moet uw omzet wél bijhouden voor de inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting.

5. ARBEIDS- ONGESCHIKT- HEID, BIJSTAND EN PENSIOEN

Slechts 20% van de zzp'ers heeft op dit moment een AOV-verzekering. Uit cijfers van SEO Economisch Onderzoek blijkt dat 30% van de zzp'ers niet in staat is geld opzij te zetten.

In het voorjaar 2019 gesloten pensioenakkoord is vastgelegd dat zzp'ers verplicht worden zich te verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid. Reden is dat overlegpartijen willen niet dat de kosten en risico's van onverzekerde zzp'ers worden afgeschoven op de samenleving.³⁷

VERPLICHTE AOV

De invulling van de verplichte AOV-verzekering moet nog worden uitgewerkt. Vanaf de zomer van 2020 moet er een concreet voorstel liggen. Dan wordt ook duidelijk hoe hoog de premie wordt, wat de wachttijd is, et cetera. De uitwerking van de verplichte verzekering wordt primair overgelaten aan de sociale partners en zzp-organisaties. Of brood- en netwerkfondsen ('crowdsurance') meetellen als AOV is nog onduidelijk. De Stichting van de Arbeid is een traject gestart om met een voorstel voor een betaalbare en toegankelijke verzekeringsplicht voor zelfstandigen te komen. Daarbij wordt ook gekeken naar de zogeheten schenkingen, waartoe onder meer de broodfondsen behoren.³⁸

ZELFSTANDIGE ZONDER VANGNET

Van alle zelfstandig ondernemers zonder personeel heeft 41% geen enkele voorziening voor het geval zij arbeidsongeschikt zouden worden. Zij hebben vaak vanwege de kosten geen verzekering afgesloten, nemen niet deel aan een broodfonds en kunnen ook niet terugvallen op spaargeld, beleggingen of op het vermogen in het bedrijf of de eigen woning. Van de groep met de hoogste inkomens heeft minder dan een kwart geen voorziening getroffen. Bij de laagste inkomens heeft 65% geen vangnet, blijkt uit de tweejaarlijkse Zelfstandigen Enquête Arbeid van TNO en het CBS.³⁹

Arbeitsongeschiktheidsverzekering, anders dan verzekering

Spaargeld/beleggingen	32%
Waarde eigen woning	10%
Waarde van bedrijf	6%
Broodfonds	4%
Anders	7%

37. <https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/zzp/pensioenakkoord-dwingt-zzper-tot-aov/>

38. <https://www.stvda.nl/nl/nieuws/verzekeringsplicht-zelfstandigen>

39. <https://www.tno.nl/nl/over-tno/nieuws/2019/7/4-op-10-zzp-ers-geen-voorziening-arbeitsongeschiktheid/>

Zzp-organisaties hebben kritisch gereageerd op de verplichte AOV. Hierbij wordt gerefereerd aan de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (Waz). Van 1998 tot 2004 waren alle zelfstandigen in Nederland via deze regeling verplicht verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid. Steen des aanstoot was de hoge premie (8% van de winst als je goed verdiende), terwijl de uitkering bij arbeidsongeschiktheid slechts 70% van het minimumloon was.⁴⁰

DE PENSIOENVOORZIENING

Opmerkelijk genoeg bevat het pensioenakkoord geen verplicht pensioen voor zzp'ers. Wel krijgt een zzp'er de mogelijkheid om je net als werknemers vrijwillig bij een pensioenfonds aan te sluiten in de sector of het bedrijf waarvoor deze werkt.

ZZP-PENSIOEN

Sinds 2014 is er een speciale pensioenregeling voor zzp'ers. Deze is in het leven geroepen door oud-secretaris Jetta Klijnsma van SZW. De regeling onderscheidt zich van andere pensioenproducten, zoals lijfrenteverzekeringen, door extra waarborgen. Sinds het begin zijn er drie aanbieders: Bright Pensioen, Loyalis en BrandNewDay.

De kenmerken van het zzp-pensioen in het kort:

- *De regeling wordt uitgevoerd door een beleggingsinstelling zonder winstoogmerk.*
- *Je zit als deelnemer aan de regeling niet vast aan een vast bedrag, maar kunt flexibel inleggen.*
- *Elke deelnemer aan de regeling bouwt zijn eigen pensienpotje op. Het geld wordt collectief belegd, zodat de kosten laag blijven.*
- *Bij langdurige arbeidsongeschiktheid kan de deelnemer het pensioen direct laten ingaan.*
- *Als je een beroep moet doen op de bijstand, hoef je het opgebouwde pensioen niet eerst op te eten.*

BIJSTANDSREGELING ZELFSTANDIGEN

De bijstandsregeling voor ondernemers met (tijdelijke) financiële problemen (Bbz) wordt vereenvoudigd. Met ingang van 1 januari 2020 wordt de Bbz op een aantal punten aangepast. In de nieuwe regeling is sterker verankerd dat de bijstandsregeling dient voor het tijdelijk ondersteunen van ondernemers met een

40. <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2290439-verplicht-verzekeren-zzp-ers-eerder-geprobeerd-en-nog-steeds-omstreden.html>

levensvatbaar bedrijf. De regeling waarmee ondernemers van 55 jaar en ouder een niet-levensvatbaar bedrijf met financiële ondersteuning tot aan de pensioengerechtigde leeftijd kunnen voortzetten, wordt vanaf 1 januari 2020 afgebouwd. Bovendien kan een ondernemer niet meer met terugwerkende kracht financiële hulp aanvragen.

6. ZELFSTANDIGE, WERKNEMER, OPDRACHTGEVER, BEMIDDELAAR

De titel van dit hoofdstuk leest als de evenknie van John le Carré's spionageroman 'Tinkler, Tailor, Soldier, Spy'. En al ontbreekt de suspense, ook bij de opsomming van dit hoofdstuk speelt niet iedereen altijd de rol die hij op het eerste gezicht lijkt te spelen. Dit komt met name door het grijze gebied tussen werknemer en zelfstandige, waar de opdrachtgever/werkgever dankbaar gebruik van maakt, vaak met de inzet van een bemiddelaar/intermediair.

6.1 WET ARBEIDSMARKT IN BALANS

Een ontwikkeling die effect zal hebben op de onderkant van de arbeidsmarkt is de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB). Deze treedt per 1 januari 2020 in werking en is bedoeld om de kloof tussen vast en flex te dichten. Eén van de maatregelen is dat flexwerk duurder wordt door hogere WW-premie's voor tijdelijke en flexibele contracten. Ook payrolling wordt meer aan banden gelegd.

De vraag is wat het effect hiervan is en hoe zich deze extra bescherming van flexwerkers verhoudt tot het laissez-faire van het zzp-schap. ING Economisch Bureau voorziet voor komend jaar deels een verschuiving van werk van uitzendkrachten naar zzp'ers: 'Door de nieuwe wet wordt alle flexibele arbeid, behalve zzp'ers, duurder. (...) Ook online platformen zorgen voor meer concurrentie van zzp'ers.'

STOOTKUSSEN

De Nederlandse uitzendkracht profiteert niet of nauwelijks van de krapte op de arbeidsmarkt, in tegenstelling tot zzp'ers. Binnen de groep flexibele krachten zijn de zzp'ers het belangrijkste stootkussen om economische schokken op te vangen. In een groeiende economie kunnen ze hun tarieven snel verhogen en/of meer uren werken. Zo verdienden zelfstandigen (met en zonder personeel) in het tweede kwartaal van 2019 op uurbasis gemiddeld 18% meer dan in het tweede kwartaal van 2013, terwijl werknemers, waaronder uitzendkrachten, er over dezelfde periode gemiddeld 8% op vooruit gingen.

In een neergaande economie geldt het omgekeerde: zzp'ers vangen dan de klappen. Dit maakt zzp'ers aantrekkelijk voor bedrijven die flexibel willen zijn.⁴¹

'Zzp'ers zijn in vergelijking met flex en vaste medewerkers bijzonder aantrekkelijk voor opdrachtgevers omdat er geen sociale premies, pensioen of loonheffingen worden afgedragen. Ondernemers die om deze kosten te ontwijken op grote schaal gebruikmaken van schijnconstructies met zzp'ers en daar zelfs mee te koop lopen, zijn door hun laissez-faire mentaliteit mede verantwoordelijk voor de uitholling van ons sociale stelsel.'

Julius Kousbroek, managing director WePayPeople in het FD

6.2 ZWAKKE RECHTSPOSITIE ZZP'ER

De Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) en het wetsvoorstel minimumbeloning zelfstandigen en zelfstandigenverklaring moeten meer duidelijkheid verschaffen over de arbeidsverhouding tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. Een drietal cases die afgelopen jaar het nieuws haalden, maken duidelijk dat de al enkele jaren voortdurende onduidelijkheid rondom (schijn)zelfstandigheid vaak niet in het voordeel van zzp'ers is.

ONGELIJKE VERHOUDINGEN

Zzp'ers hebben in veel opzichten een slechtere positie dan medewerkers in vaste dienst. Een goed voorbeeld hiervan is het koor van het Nationale Opera en Ballet. Uit eigen onderzoek van de freelance musici blijkt dat ze op jaarbasis nog niet de helft van hun collega's in vaste dienst verdienen (€24.464 vs. €60.652).⁴²

GROEIENDE INHUUR VIA BEMIDDELAAR

Uit angst voor navorderingen door de Belastingdienst kiezen steeds meer opdrachtgevers er voor om de inhuur uit te besteden aan payrollbedrijven en andere bemiddelaars. Dat dit niet per se een positieve ontwikkeling is, blijkt uit het faillissement van payrollbedrijf TCP, waarbij onder meer de zzp'ers die werden ingehuurd door ING werden geraakt.

41. <https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/onze-economie/de-nederlandse-economie/publicaties/uitzendkracht-profiteert-niet-van-krappe-arbeidsmarkt.html>

42. <https://www.kunstenbond.nl/home/299/kunstenbond-daagt-nationale-opera-ballet-voor-de-rechter>

Ook qua rechtspositie staat de zzp'er vaak zwakker. Een schrijnend voorbeeld is bouwbedrijf BAM, dat zzp'ers via bemiddelaar Brainnet inhuurt. Het contract van deze bemiddelaar bevat een zogenoemde screeningsprocedure, waarbij wordt gecontroleerd of de zzp'er 'een echte zelfstandige' is. Die procedure kan vier weken duren en betekent dat iemand na vier weken naar huis gestuurd kan worden zonder enige betaling, aldus Zelfstandigen Bouw.⁴³ Ook kan BAM volgens het contract iemand tien dagen op proef nemen. Voldoet hij niet aan de verwachtingen, dan niet betaald voor het werk dat al is verricht.

'De toegevoegde waarde van deze schakel in de flexketen is veelal nul, en de partijen voelen geen enkele maatschappelijke verantwoordelijkheid.'

Denis Maessen, Platform Zelfstandige Ondernemers (PZO)

De moraal van het verhaal: als zzp'er moet je kritisch zijn voor wie je werkt en onder welke voorwaarden je een opdracht aanneemt. Daarin moet je zelf de grenzen bewaken. Opdrachtgevers op hun beurt moeten realiseren dat ze 'goed opdrachtgeverschap' moeten nastreven in hun relatie met opdrachtnemers. Dat geldt net zo zeer als ze met een bemiddelaar in zee gaan. ING realiseerde zich dit pas na de dreiging van imagoschade. BAM zegde toe de gewraakte bepalingen aan te passen.

SCHIJNZELFSTANDIGHEID

De opvolger van de VAR-verklaring, de Wet deregulering beoordeling arbeidsrelatie (DBA), bleek in de praktijk niet uitvoerbaar. Handhaving is opgeschort tot 1 januari 2021. Wel treedt de Belastingdienst sinds oktober 2019 harder op tegen schijnzelfstandigheid. Dat is het geval bij kwaadwillendheid. In de woorden van de fiscus is hier sprake van als een opdrachtgever opzettelijk een situatie van evidente schijnzelfstandigheid laat ontstaan of voortbestaan omdat deze weet – of had kunnen weten – dat er feitelijk sprake is van een dienstbetrekking'.

In de discussie of een overeenkomst moet worden aangemerkt als arbeidsovereenkomst of als opdracht heeft vakbeweging FNV begin 2019 een belangrijke overwinning geboekt. In 2017 maakte Deliveroo

43. <https://zelfstandigenbouw.nl/bam-opnieuw-in-de-fout/>

kenbaar dat zij vanaf 1 februari 2018 alleen nog met zzp'ers zou gaan werken. De Deliveroo-bezorgers met een arbeidsovereenkomst kregen te horen dat ze hun werkzaamheden alleen als zzp'er mochten voortzetten. De kantonrechter Amsterdam meent echter dat sprake is van een gezagsverhouding en dus van een arbeidsovereenkomst.⁴⁴

In 2018 had de kantonrechter nog anders geoordeeld, maar zo verklaart de rechter in het vonnis: (er is) 'meer diepgaand gekeken naar hoe partijen aan de overeenkomst in de praktijk invulling hebben gegeven'. Bij de beoordeling constateert de rechter dat sprake is van een standaardcontract dat volledig en eenzijdig door Deliveroo is opgesteld en waarvan de inhoud niet onderhandelbaar is. In zo'n situatie kan aan de in het contract opgenomen bedoeling van partijen geen doorslaggevende betekenis worden gehecht. Vervolgens concludeert de rechter dat, na de weging van de instructiemogelijkheid door Deliveroo, sprake is van een gezagsverhouding.

De Deliveroo-rechtszaak betekent niet het einde van de discussie, maar is exemplarisch voor de wankelende rechtspositie van werkenden aan de onderkant van de arbeidsmarkt, ongeacht of ze in loondienst of als zzp'er werkzaam zijn. Dit zal de komende jaren zo blijven, al bieden de WAB en nieuwe zzp-wetgeving op termijn hoop op verbetering.

6.3 EINDRAPPORT COMMISSIE REGULERING VAN WERK

2020 is nog maar koud van start en nieuwe donkere wolken hangen boven de zzp'er. Ditmaal in de vorm van het eindrapport van de Commissie Regulering van Werk, ook wel aangehaald als Commissie Borstlap. Deze concludeert dat 'de huidige regels rondom werk onvoldoende passen bij de wereld van werk anno 2020. Dit (...) zorgt dat groepen werkenden structureel aangewezen zijn op onzeker en laag kwalitatief werk en bedreigt daarmee ook de maatschappelijke samenhang.'

Twee voorstellen springen eruit. Werknemerschap moet weer de norm worden voor alles wat betreft 'reguliere arbeid'. En voor iedereen die werkt, dus ook zzp'ers, een verzekering tegen arbeidsongeschiktheid. Als de voorgestelde maatregelen van de Commissie Borstlap worden overgenomen, betekent dit voor een grote groep zzp'ers het einde van het zelfstandig ondernemerschap.

44. <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Amsterdam/Nieuws/Paginas/Bezorgers-Deliveroo-vallen-onder-arbeidsovereenkomst.aspx>

ZZP KENNIS- PLATFORM

ZZP Content Media is het nieuwe kennisplatform voor zzp'ers en organisaties. We verbinden twee werelden: we helpen de zzp'er en de ondernemer beter te ondernemen en we helpen organisaties met kennis over de zzp'er.

De website deZZP.nl biedt praktische 'how to'-informatie en hand-on tools die het leven van de zzp'er makkelijker maakt. Praktisch en informatief. Uitgangspunt zijn de vragen die je als zzp'er zelf stelt. Dingen waar je tegenaan loopt als je voor zichzelf begint en/of al langer onderneemt.

Meer weten over ZZP Content Media en *deZZP.nl*?

ZZP Content Media
Singel 137
1012 VJ Amsterdam
T +31 (0) 20 320 23 01
W www.deZZP.nl

Hans Pieters
E hans@deZZP.nl
M +31 (0) 6 26 544 985

Disclaimer

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de samenstellers van deze uitgave geen enkele aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, nog voor de gevolgen hiervan.

© 2020

Niets uit deze uitgave mag, noch geheel, noch gedeeltelijk, worden overgenomen en/of vermenigvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

